

Mi az, ami hangsúlyos, és mi nem az angolban?

Szigetvári Péter és Törkenczy Miklós

Angol Nyelvészet Tanszék

<szigetvari@elte.hu, tork@nytud.hu>

125 (=1000₅) éves az ELTE Angol Tanszéke, 2011-11-09

az angol szóhangsúly

lexikális

az angol szóhangsúly

lexikális

- recórd_v—récord_n, lícense_{v/n}

az angol szóhangsúly

lexikális

- recórd_v—récord_n, lícense_{v/n}
- divórce—divórcée

az angol szóhangsúly

lexikális

- recórd_v—récord_n, lícense_{v/n}
- divórce—divórcée

ritmikus

az angol szóhangsúly

lexikális

- recórd_v—récord_n, lícense_{v/n}
- divórce—divórcée

ritmikus

- acádemy—ácadémic

az angol szóhangsúly

lexikális

- recórd_v—récord_n, lícense_{v/n}
- divórce—divórcée

ritmikus

- acádemy—ácadémic
- divórce—dívorcée

az angol szóhangsúly

lexikális

- recórd_v—récord_n, lícense_{v/n}
- divórce—divórcée

ritmikus

- acádemy—académic
- divórce—dívorcée

graduális?

a hangsúly igen—nem, vagy nagyon—kicsit—nem típusú dolog?

az angol magánhangzók

teli (full)

ɪ ʊ e æ ʌ ɒ iː uː ɜː ɔː aɪ ɪə ʊə eɪ eə oʊ ɔɪ aɪ aʊ

vagyis azok a mgh-k, amelyek előfordulnak egyszótagú tartalmas szavakban

az angol magánhangzók

teli (full)

ɪ ʊ e æ ʌ ɒ iː uː ɜː ɔː aɪ ɪə ʊə eɪ eə oʊ ɔɪ aɪ aʊ

vagyis azok a mgh-k, amelyek előfordulnak egyszótagú tartalmas szavakban

sorvadt (reduced/weak)

ə ɪ ʊ

vagyis azok a mgh-k, amelyek nem fordulnak elő egyszótagú tartalmas szavakban

változók viszonya

független változók:
mindkettő szükséges

4 osztály

	A	B
1	✓	✓
2	✓	✓

változók viszonya

független változók:
mindkettő szükséges

4 osztály

	A	B
1	✓	✓
2	✓	✓

kölcsönösen függő
változók: az egyik
felesleges

2 osztály

	A	B
1	✓	✗
2	✗	✓

változók viszonya

független változók:
mindkettő szükséges

4 osztály

	A	B
1	✓	✓
2	✓	✓

kölcsönösen függő
változók: az egyik
felesleges

2 osztály

	A	B
1	✓	✗
2	✗	✓

részben függő
változók:

gradualitás

3 osztály

	A	B
1	✓	✗
2	✓	✓

a hangsúly és a magánhangzó-minőség viszonya

konszenzus

hangsúlyos szótagban **teli** mgh

- abbot [é**b**ət]

	teli	sorvadt
hangsúlyos	✓	
hangsúlytalan		

a hangsúly és a magánhangzó-minőség viszonya

konszenzus

hangsúlyos szótagban teli mgh,
sorvadt mgh **hangsúlytalan** szótagban

- abbot [é**b**ət]

	teli	sorvadt
hangsúlyos	✓	
hangsúlytalan		✓

a hangsúly és a magánhangzó-minőség viszonya

konszenzus

hangsúlyos szótagban teli mgh,
sorvadt mgh hangsúlytalan szótagban

- abbot [é**b**ət]

vagyis hangsúlyos szótagban nem lehet sorvadt magánhangzó

	teli	sorvadt
hangsúlyos	✓	✗
hangsúlytalan		✓

a hangsúly és a magánhangzó-minőség viszonya

konszenzus

hangsúlyos szótagban teli mgh,
sorvadt mgh hangsúlytalan szótagban

- abbot [é**b**ət]

vagyis hangsúlyos szótagban nem lehet sorvadt magánhangzó

	teli	sorvadt
hangsúlyos	✓	✗
hangsúlytalan	???	✓

kérdés

van-e teli magánhangzó hangsúlytalan szótagban?

hangsúlyeltolódás

formula

$$X(x)\acute{X} \rightarrow \acute{X}(x)X + \acute{X}$$

hangsúlyeltolódás

formula

$$X(x)\acute{X} \rightarrow \acute{X}(x)X + \acute{X}$$

példák

hangsúlyeltolódás

formula

$$X(x)\acute{X} \rightarrow \acute{X}(x)X + \acute{X}$$

példák

- sardíne → sárdine sándwich

hangsúlyeltolódás

formula

$$X(x)\acute{X} \rightarrow \acute{X}(x)X + \acute{X}$$

példák

- sardíne → sárdine sándwich
- left hánd → léft hand síde

hangsúlyeltolódás

formula

$$X(x)\acute{X} \rightarrow \acute{X}(x)X + \acute{X}$$

példák

- sardíne → sárdine sándwich
- left hánd → léft hand síde
- académic → ácademic méthod

hangsúlyeltolódás

formula

$$X(x)\acute{X} \rightarrow \acute{X}(x)X + \acute{X}$$

példák

- sardíne → sárdine sándwich
- left hánd → léft hand síde
- académic → ácademic méthod
- Piccadílyly → Píccadillylly Círcus

egybeeső minták

XX + X

sárdine sándwich (sardíne)

dódo sándwich (dódo)

Déejay Bóbo (Deejáy)

Rábbi Stánton (Rábbi)

egybeeső minták

XX + X

sárdine sándwich (sardíne)

dódo sándwich (dódo)

Déejay Bóbo (Deejáy)

Rábbi Stánton (Rábbi)

XxX + X

Jápanese gúy (Japanése)

ánalyse Máry (ánalyse)

kángaroo cóurt (kangaróo)

Búgaboo Párk (Búgaboo)

egybeeső minták

XX + X

sárdine sándwich (sardíne)

dódo sándwich (dódo)

Déejay Bóbo (Deejáy)

Rábbi Stánton (Rábbi)

XxX + X

Jápanese gúy (Japanése)

ánalyse Máry (ánalyse)

kángaroo cóurt (kangaróo)

Búgaboo Párk (Búgaboo)

XxXx + X

cóntemplation périod (contemplátion)

cóntemplating périod (cóntemplating)

amikor nincs hangsúlyeltolódás

példák

amikor nincs hangsúlyeltolódás

példák

- sardíne → sárdine sándwich, de...

amikor nincs hangsúlyeltolódás

példák

- sardíne → sárdine sándwich, de...
- maróon ↗ *mároon swéater

amikor nincs hangsúlyeltolódás

példák

- sardíne → sárdine sándwich, de...
- maróon ↗ *mároon swéater

mert a *maroon* [mərú:n] első mgh-ja sorvadt

amikor nincs hangsúlyeltolódás

példák

- sardíne → sárdine sándwich, de...
- maróon ↗ *mároon swéater

mert a *maroon* [mərú:n] első mgh-ja sorvadt

további példák

amikor nincs hangsúlyeltolódás

példák

- sardíne → sárdine sándwich, de...
- maróon ↗ *mároon swéater

mert a *maroon* [mərú:n] első mgh-ja sorvadt

további példák

- Novémber ↗ *Nóvember cónference

amikor nincs hangsúlyeltolódás

példák

- sardíne → sárdine sándwich, de...
- maróon ↗ *mároon swéater

mert a *maroon* [mərú:n] első mgh-ja sorvadt

további példák

- Novémber ↗ *Nóvember cónference
- Bahréini ↗ *Báhreini shéikh

amikor nincs hangsúlyeltolódás

példák

- sardíne → sárdine sándwich, de...
- maróon ↗ *mároon swéater

mert a *maroon* [mərú:n] első mgh-ja sorvadt

további példák

- Novémber ↗ *Nóvember cónference
- Bahréini ↗ *Báhreini shéikh
- Sardínian ↗ *Sárdinian físh

amikor nincs hangsúlyeltolódás

példák

- sardíne → sárdine sándwich, de...
- maróon ↗ *mároon swéater

mert a *maroon* [mərú:n] első mgh-ja sorvadt

további példák

- NovéMBER ↗ *Nóvember cónference
- Bahréini ↗ *Báhreini shéikh
- Sardínian ↗ *Sárdinian físh

pedig a *November* [nouvémbə], *Bahreini* [ba:rémi], *Sardinian* [sa:díniən] első szótagja **nem** sorvadt mgh-t tartalmaz

miért nincs hangsúlyeltolódás?

a hagyományos magyarázat

miért nincs hangsúlyeltolódás?

a hagyományos magyarázat

- a *sardine*, *left hand*, *academic*, *Piccadilly* első szótagja **nagyon**

miért nincs hangsúlyeltolódás?

a hagyományos magyarázat

- a *sardine*, *left hand*, *academic*, *Piccadilly* első szótagja **nagyon**
- a *November*, *Bahreini*, *Sardinian*-é viszont csak **kicsit** hangsúlyos

miért nincs hangsúlyeltolódás?

a hagyományos magyarázat

- a *sardine*, *left hand*, *academic*, *Piccadilly* első szótagja **nagyon**
- a *November*, *Bahreini*, *Sardinian*-é viszont csak **kicsit** hangsúlyos
- (a *maroon*-é pedig egyáltalán **nem**)

miért nincs hangsúlyeltolódás?

a hagyományos magyarázat

- a *sardine*, *left hand*, *academic*, *Piccadilly* első szótagja **nagyon**
- a *November*, *Bahreini*, *Sardinian*-é viszont csak **kicsit** hangsúlyos
- (a *maroon*-é pedig egyáltalán **nem**)

amit a hagyományos magyarázat nem vesz észre

X \acute{X} alakú szavakban **van** hangsúlyeltolódás, X \acute{X} x alakúakban **nincs**
 Báhrein Ísland, de Bahréini shéik; cásnier's désk, de cashíering désk

miért nincs hangsúlyeltolódás?

a hagyományos magyarázat

- a *sardine, left hand, academic, Piccadilly* első szótagja **nagyon**
- a *November, Bahreini, Sardinian*-é viszont csak **kicsit** hangsúlyos
- (a *maroon*-é pedig egyáltalán **nem**)

amit a hagyományos magyarázat nem vesz észre

XX alakú szavakban **van** hangsúlyeltolódás, XXx alakúakban **nincs**
 Báhreín Ísland, de Bahréini shéik; cásier's désk, de cashíering désk

következmény

a hangsúlyeltolódás hiányából **nem** következik, hogy a hangsúly
 graduális (nagyon—kicsit—nem)

megjósolható-e a szóhangsúly a teli mgh-k helyéből?

sorvadt mgh-ra nem esik hangsúly

maroon → mərú:n, de *móru:n

megjósolható-e a szóhangsúly a teli mgh-k helyéből?

sorvadt mgh-ra nem esik hangsúly

maroon → mərú:n, de *móru:n

eltérő mintázatok

megjósolható-e a szóhangsúly a teli mgh-k helyéből?

sorvadt mgh-ra nem esik hangsúly

maroon → mərú:n, de *móru:n

eltérő mintázatok

- teli–sorvadt–teli: kangaróo, de búgaboo

megjósolható-e a szóhangsúly a teli mgh-k helyéből?

sorvadt mgh-ra nem esik hangsúly

maroon → mərú:n, de *móru:n

eltérő mintázatok

- teli–sorvadt–teli: kangaróo, de búgaboo
- teli–teli–sorvadt: Octóber, de órgasm

megjósolható-e a szóhangsúly a teli mgh-k helyéből?

sorvadt mgh-ra nem esik hangsúly

maroon → mərú:n, de *móru:n

eltérő mintázatok

- teli–sorvadt–teli: kangaróo, de búgaboo
- teli–teli–sorvadt: Octóber, de órgasm
- teli–teli: sardíne, de dódo

megjósolható-e a szóhangsúly a teli mgh-k helyéből?

sorvadt mgh-ra nem esik hangsúly

maroon → mərú:n, de *móru:n

eltérő mintázatok

- teli–sorvadt–teli: kangaróo, de bűgaboo
- teli–teli–sorvadt: Octóber, de órgasm
- teli–teli: sardíne, de dódo

vagyis

a *bugaboo*, *orgasm*, *dodo* utolsó teli mgh-t tartalmazó szótagja nem hangsúlyos: a hangsúlynak legalább 3 fokozatát kell megkülönböztetnünk

	teli	sorvadt
hangsúlyos	✓	✗
hangsúlytalan	✓	✓

My God, it's a sardíne!

My God, it's a sardíne!

Oh no, it's a dódo!